

WOMEN, GENDER AND DEVELOPMENT IN THE CARIBBEAN

Patricia Ellis: Women, Gender and Development in the Caribbean. Reflections and Projections. 2003, Zed Press. 181 sider. £14.99.

Af Bodil Folke Frederiksen

Denne lille bog i blankt omslag med optimistiske lyseblå, orange og gule farver er en udmærket oversigt over kvinders sociale og økonomiske situation i Caribien. Otte kapitler skærer gennem det væld af forskellighed, som er karakteristisk for Caribien, med et stramt fokus på udviklingsperspektiver. Bogen handler kun om det engelsktalende Caribien, der omfatter femten nationer med hver sin geografi, historie, økonomi og politik. De var alle britiske kolonier, og nogle få og små er det endnu. Det er derfor en fordel at have et kort ved hånden for at hitte rede i de caribiske nationers størrelse, beliggenhed og gruppering. De Små Antiller rummer flertallet af stater, men en af de store, Jamaica, hører til de Store Antiller. To stater er dele af større landmasser: Guyana befinder sig på Sydamerikas nordkyst og Belize er en del af Mellemamerika og har Guatemala og Mexico som naboer. Befolkningsflertallet er efterkommere af slaver transporteret fra Afrika for at arbejde i sukkerplantagerne. Da slaveri blev forbudt, importerede plantageejere kontraktarbejdere fra Indien, og deres efterkommere findes i dag mest i Guyana og Trinidad.

Der er lommer af den tidligere, fortrængte indianske befolkning på visse af de mindre øer. Velstandsniveauer er meget forskellige – nogle få lande er rige, men flertallet er karakteriseret af fattigdom.

I det indledende kapitel påviser Patricia Ellis, at kvinder står stærkt inden for uddannelse, handel og til dels den uformelle sektor. Kvinder udgør også flertallet inden for landbrug, men det kan ikke aflæses af statistikkerne, hvor kun salgsafgrøder tæller. Flere kvinder end mænd får sekundær- og universitetsuddannelse. Mange bliver læger, advokater og et stigende antal bliver ansat i den offentlige administration. Denne problematik kommer specifik til udtryk på Jamaica, hvor drenges dårlige skoleresultater opfattes som en krise for nationen. Jamaicanske idealer om maskulinitet omfatter ikke høj uddannelse.

Det følgende kapitel om "Kvinder hjemme og på arbejde" går i detaljer med caribiske kvinders muligheder og begrænsninger. Ellis redegør for et forholdsvis traditionelt arbejdsmarked for det flertal af kvinder, der ikke har en høj uddannelse. Kun deres rolle inden for lang-distance handel skiller sig ud. Caribiens kvinder er meget mobile og har en lang tradition for at være handelsrejsende – på farten mellem de caribiske lande, men også videre til det amerikanske fastland. *Hucksters* eller *higgler* kaldes disse kvinder, der ofte er del af større kvindelige netværk og selv styrer alle led i varernes gang fra opkøb over transport til salg. Mange kvinder migre-

rer til USA eller Europa i kortere eller længere perioder. Caribien som helhed er karakteriseret af en høj grad af migration og mobilitet, men kvinders og mænds migration og dens betydning for økonomi og social struktur er underbelyst i denne bog.

Bogens tredje kapitel gør rede for kvinders meget beskedne tilstedeværelse i politik. Selvom nogle få kvinder har høje stillinger, er det politiske system trægt og præget af mandlig autoritet og mænds netværk. De følgende to kapitler diskuterer et utal af regerings- og NGO initiativer, hvis mål er at styrke kvinders position på arbejdsmarkedet og i det politiske liv. Siderne vrirler med organisationer og institutioner, angivet ved deres forbogstaver. En liste over forkortelser først i bogen hjælper læseren. Ifølge Ellis er det karakteristisk for kvindebevægelsen i Caribien, at den netop består af et utal af interesseorganisationer og forskelligartede aktiviteter snarere end at være en stor, samlet bevægelse. Der har dog været afgørende perioder i Caribiske kvinders bevidstgørelse, ikke mindst 1970erne, hvor den nordamerikanske *Black Panther* bevægelse var et forbillede. 1990ernes og dette århundredes feminisme er mere elitær og har svært ved både at gribe flertallet af fattige kvinder og fremstå som relevant for unge kvinder. Afsnittet i kapitel 5 om forskningsprojekter om kvinder og feministiske netværk på University of the West Indies kan lede den interesserede læser videre i denne problemstilling.

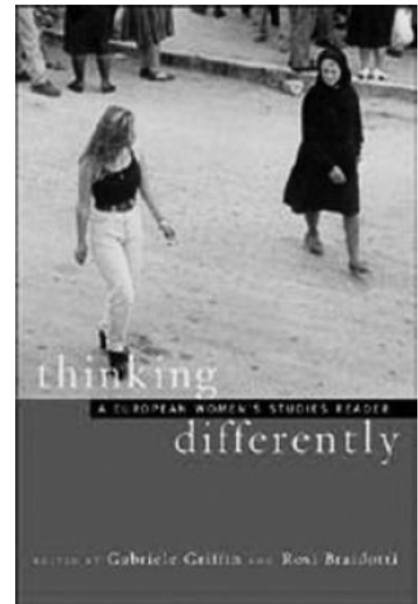
Kapitel 6 handler om køn, fattigdom og vold i familier. Ellis refererer undersøgelser, der har vist, at fattigdom virker meget forskelligt på mænd og kvinder i Caribien: Fattigdom ødelægger mænds netværk, mens kvinders netværk i tilsvarende situationer nærmest styrkes. Hun diskuterer, om forholdet skyldes en stadig mere skrøbelig økonomi i samspil med en genopblussen af kvindebevægelsen, som følger med en voksende global anerkendelse af kvinders styrker og rettigheder. Således argumenterer Ellis for, at mænd i Caribien er særligt marginaliserede og kriseramte. I bogens sidste kapitel gør hun rede for organisationer, teknikker og instrumenter indenfor *Gender and Development*-tilgangen, kønsanalyse, -planlægning og -mainstreaming.

Patricia Ellis er konsulent og tilhører det udviklingsindustrielle kompleks. Hun anser de engelsktalende caribiske stater som udviklingslande. Heraf følger, at Ellis hæfter sig ved de traditionelle, strukturelle træk ved ulande nemlig de caribiske økonomiers svagheder og samfundsmæssige mangler, som hun dokumenterer og vil vise en vej ud af. Ellis beskæftiger sig ikke med historie, kultur og forskellighed. Man får ikke indtryk af det særlige ved de caribiske nationer: Deres afhængighed af USA, af turisme, den særprægede, men sårbare natur, de kaotiske politiske forhold, narkotikahandel, den vidunderlige sammensatte musik og mundtlige kultur og den højt udviklede skønlitteratur. Bogens formuleringer er

korte og kontante, dog ind imellem livet op med udsagn og synspunkter fra de kvinder det hele handler om.

For en læser i Danmark er der rigeligt med opremsninger af lokale organisationer og aktiviteter. Til gengæld er der mulighed for på ret kort plads at få en fornemmelse af, hvor skoen trykker, når det gælder caribiske kvinders muligheder for udvikling og fremskridt. Desværre er det kun omslaget, der er farverigt. De mange tabeller og oversigter i bogen er mere nyttige end kønne. Det gælder også hele værket: Det er en brugsbog, som kan skabe hurtigt overblik og har nyttige faktuelle oplysninger. Hvis man vil opløftes og opleve Caribiens fascinerende historie og kultur, kan man bruge bibliografien til at komme videre og læse nogle af Caribiens mange glimrende kvindelige skønlitterære forfattere.

*Bodil Folke Frederiksen,
cand.mag., lektor
Internationale Udviklings-
studier
Roskilde Universitetscenter*

EUROPÆISKE KVINDE- OG KØNSSTUDIER

Gabriele Griffin og Rosi Braidotti (red.): Thinking Differently. A Reader in European Women's Studies. 2002, Zed Books, London & New York. 405 sider, £16.95.

Af Christel Stormbøj

Internationalisering af uddannelser og forskning har for længst sat sig spor inden for kvinde- og kønsforskning. Sideløbende med europæiseringen og udviklingen af EU har der været igangsat en række aktiviteter, der sigter på at fremme udvekslingen af studerende og forskere samt at skabe netværk mellem institutioner, der udbyder kvinde- og kønsstudier, på tværs af de europæiske lande. ATHENA,¹ et netværk finansieret af Den Europæiske Kommission, har været én af de centrale drivkræfter. Netværket har samtidig været arnestedet for tilblivelsen af *Thinking Differently*, der er